

25.015

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ

ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԶՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1928 թ.

331.881
Մ-74

18.02.2014

23.018

15 JAN 2010

331.881 : 331.83

0-74

առ

ՊՐԱԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻԱՑԵՔ

ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՅԵՎ. ԲԱՆԿՈՐԱԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԸ

1003
14049

Թարգմ. Տ. ՀԱՆՈՒՄՅԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԶՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԷԼԻՏԻՆԻ № 74

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ Ի ՏՊԱՐԱՆ
ՊԱՏՎԵՐ 1300
ԳՐԱՌԵՊ. 515 Բ. ՏԻՐԱԺ 500.

ԳԼՈՒԽ VII

ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԸ

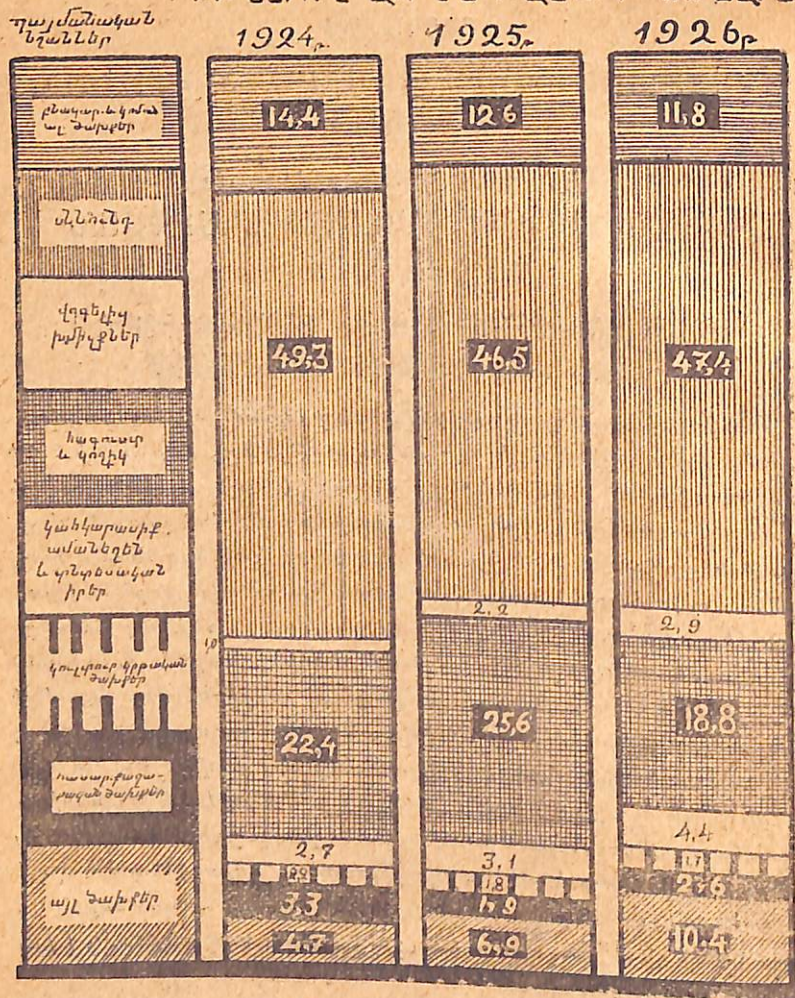
1. ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԻՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԿԵՆՑԱՂԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՍԱՆ ԱՍՊԱՐԻՋՈՒՄ

ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿԵՆՑԱՂԻ ԱՍՊԱՐԻՋՈՒՄ

Բանվորական կենցաղ տաելով, մենք նկատի ունենք բանվոր-
ների կյանքի պայմանների այն ամբողջությունը, վոր տեղի ունի
ձեռնարկության սահմաններից դուրս: Այսպես, բանվորների
կյանքը ընտանքիում, հանրակացարաններում, հանգստյան վայ-
րերում և այլն: Բանվորի կյանքի այս բոլոր կողմերը վորևե կապ
ունեն արդյոք արհեստակցական միությունների զործունեյու-
թյան հետ, թե՛ վոչ: Պէ՞տք է արդյոք, վոր իրանց աշխատանքի
ընթացքում արհեստակցական միությունները վորևե ուղղոր-
թյուն հատկացնեն բանվորական կենցաղի խնդիրներին: Շատերի
համար այս հարցն ավելորդ կը թվա: Չե՞ վոր պատասխանը պարզ
է: Միությունների կանոնադրությունների մեջ ասված է. — «միու-
թյունն ինքնուրույն կերպով, կամ՝ այլ հիմնարկությունների և
կազմակերպությունների հետ միասին կազմակերպում է այլ և այլ
հիմնարկություններ և ձեռնարկություններ, վորոնց նպատակն է
նյութական ոգնություն հասցնելը միության անդամներին և
նրանց կենցաղի ու առողջության պայմանների բարելավումը (փո-
խողություն դանձարկղներ, հանգստյան տներ և այլն):

Արհեստակցական միությունների կարեւորագույն հոգսերից
մեկն ել հենց այն է, վոր նրանք կարողանան բանվորների կյանքի
համար ըստ հնարավորության ավելի առողջ պայմաններ ապահո-
վել:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԾԱԽՔԵՐԻ ԲՅՈՒՋԵՆ %% ՆԵՐՈՎ ԱՌ ՈՆԴԱՆՈՒՐ ԳՈՒՄԱՐԸ

Միանգամայն ահներև է, որինակի համար, վոր խնամվ բնակարանը նվազեցնում է բանվորի աշխատունակությունը, դարձնելով նրան ավելի յենթակա ձեռնարկության աշխատանքի պայմաններում յեղած այլ և այլ միասակար հանգամանքներին և խախտելով

յով նրա առողջությունը: Հանգստյան օրերը ծանրացած և ծխով լի ուռնեցող շենքերում կամ գլխեաներում անցկացնելը, այլ և վողջ որդանիզմը այդ օրերին արկոհողով թունավորելը, — հանգստյան օրերին առիթ է դառնում նույնիսկ գծարևտ պատահարների ավերանալու համար ձեռնարկության պահանջներում: Բանվորների յերեխաներին ծնողների գործի գնալու ժամերին անխնամ թողնելը յենթարկում է նրանց փողոցի վտանգավոր և քայքայիչ աղբեղության և պատճառ է դառնում նրանց հաճախակի հիվանդությունների համար:

Մենք տեսնում ենք այսպիսով, վոր կենցաղային պայմանների բարելավման հոգսը ամենամոխշական հարարերու յուրեն ունի արհեստակցական միությունների գործունեության հետ:

Այդ բնագավառում գոյություն ունեցող բազմաթիվ խնդիրների յվում միություններն ամենից առաջ նվիրում են իրանց ուշադրությունը այն պայմանների յնդրին, վորոնց մեջ բանվորներն առեկ են կացնում իրենց հանգստյան օրերն ու ժամերը:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԸ ՅԵՎ ՀԱՆԳՍՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Սորհրդային հանրապետությունների աշխատանքի օրենսդրությունը բանվորներին յուրաքանչյուր տարվա ընթացքում յերկու շաբաթ կամ ավելի տևողությամբ արձակուրդ է տրամադրում: Նախած աշխատանքի տվյալ տեսակի վտանգավորության չափին, այդ արձակուրդները արվում են վորոնք յրացումն շաբաթական 42-ժամյա հանգստին և հատուկ տոնական օրերին (այդ մասին ավելի մանրամասնորեն տես VIII-րդ գլուխը՝ աշխատանքի պաշտպանության մասին):

Արձակուրդները հնարավորություն պետք է տան բանվորներին աշխատանքի մեկ տարվա ընթացքում կորցրած աշխատունակությունը վերականգնելու և նրանց որդանիզմն ավելի զիմացելուն դարձնելու՝ աշխատանքի այլ և այլ միասակարությունների դեմ մղվող պայքարում: Արձակուրդի նշանակությունը, սակայն, խոչորադույն չափով կախված է այն հանգամանքից, թե այդ արձակուրդն ինչպես է ոգտագործվում: Միանգամայն պարզ է, որինակ, վոր սովորական պայմաններում, ընտանիքում, նեղվածք բնակարանում, քաղաքի յնդրից միջավայրում ոգտագործած արձակուրդը յիսկին այն արդյունքները չի կարող տալ, վոր ակնկալելի յեն:

Այդ իսկ պատճառով բանվորների համար արձակուրդը բարենպաստ կերպով ոգտադործելու պայմաններ ստեղծելը հենց այն կարգա-
րադույն խնդիրն է հանդիսանում, վորին արհեստակցական միու-
թյուններն առավելագույն ուշադրությունն են հատկացնում։
Միութենական կադմակերպություններն աշխատում են ընդարձա-
կել հանգստյան տները ցանցը, վորտեղից աշխատող շատ ավելի
թվով բանվորների հնարավորություն տրվի սզավել արձակուր-
դից։ Անմիջականորեն միությունների տնորինությանն յենթակա
հանգստյան տների պահպանության ծախքերը կատարվում են
միութենական միջոցների հաշվից։ Սոցիալական ապահովագրու-
թյան մարմինների կազմակերպած հանգստյան տների ծախքերը
հոգացվում են վերջիններիս միջոցներից։ Հանգստյան տներն ու-
ղարկվող բանվորների ընտրությունն, այդ թվում նաև սոցալա-
հովադրության մարմինների տնորինության ներքո գտնվող հան-
գստյան տներն ուղարկվողների ընտրությունը, կատարվում է
միութենական կազմակերպությունների մասնակցությամբ։ Ան-
միջականորեն չահադրդոված լինելով հանգստյան տները պայման-
ների բարեկարգմամբ, միութենական կադմակերպությունները
ամենադրժոն մասնակցությունն են ի հայտ բերում սոցիալական
ապահովագրության մարմինների այդ առպարիզում կատարած
աշխատանքներին։

Չնայած նրան, վոր թե՛ միութենական կազմակերպություն-
ները և թե՛ սոցիալական ապահովագրության մարմին-
ները մի քանի տարի յև միայն, ինչ դիմել են հանգստյան
տներ կազմակերպելու գործին, այնուամենայնիվ վերջիններիս
ցանցն արդեն իսկ բավականաչափ ընդարձակ է, և յուրաքանչյուր
տարվա ընթացքում այդ տներում հանգիստ առնող բանվորների
թիվը հասնում է հարյուրավոր հազարների։ Այսպես, որինակ,
1925-26 թվին հանգստյան տներում պետք է հանգիստ առնեյին
ապահովագրական միջոցների հաշվով 291-500 բանվորներ, ա-
կայն, փաստորեն հանգստացողների թիվը յեղել է շատ ավելի
Բացի այդ, բանվորների բավական խոշոր թիվը միութենական
կազմակերպությունների հանգստյան տներն է գնացել։ Մենք
չառ յեռանդուն և խոշոր գործունեյություն են ծավալում։

Բանվորների առողջության և աշխատունակության պահպան-
ման համար մեծ նշանակություն ունի չարաթական հանգստի Ժա-

ժանակի կանոնավոր ոգտադործումը։ Հայտնի յև, որինակ, վոր
յերիուշարթի որերին առանց հարգելի պատճառների աշխատանքի
չգալու դեպքերի թիվը առանձին ձեռնարկություններում յերբեմն
հասնում է մինչև 20 և ավելի %-ի։ Աշխատանքի չգալու այսպիսի
հսկայական տոկոսը բացատրվում է բացառապես բանվորների կող-
մից կիրակի որերը մեծ քանակությամբ ալիոհոլ սպասելու հան-
դամանքով։ Ամբողջ տարվա ընթացքում աշխատանքի չգալու մի-
ջին տոկոսը մեզանում հավասար է $2\frac{1}{2}\%$ -ի, ուրիշ խոսքով, յու-
րաքանչյուր բանվորին տարվա ընթացքում ընկնում է առանց հար-
գելի պատճառների գործի չգալու 8 օր։ Աշխատանքի չգալու դեպ-
քերից տուժում է վերջին հաշվով վոչ միայն արդյունաբերությունն,
այլ և յուրաքանչյուր առանձին բանվորը, վորովհետև աշխատան-
քի հատալարձ պայմաններում աշխատավարձը պակասում է ար-
ատարանքը նվազելիս, իսկ ամսավճար աշխատավարձի պայման-
ներում, աշխատանքից բացակայած որերի համար ձեռնարկու-
թյունը հանումներ և անում բանվորի աշխատավարձից։

Առանց հարգելի պատճառների աշխատանքից բացակայելու
դիմադր պատճառն է հանդիսանում վոգելից խմիչքներն ի չար
գործադրելը, վորպիսիները, դժբախտաբար, խոշոր տեղ են գրա-
վում բանվորական բյուջեյի մեջ։ Միջին հաշվով, 1925 թ. ընտա-
նիքավոր բանվորը վոգելից խմիչքների վրա ամսեկան ծախսում էր
1 օ. 10 կոպ., մինչդեռ կուլտ-կրթական պետքերի վրա ծախսում
էր 88 կոպ., կամ՝ մոտավորապես մեկ և կես անգամ պակաս։ (Ի
հարկե, այստեղ հաշվի պետք է առնել այն հանգամանքը, վոր
կուլտ-կրթական կարիքների նշանակելի մասը բավարարվում է
ձրիաբար.—ակումբները, գրադարանները և այլն)։ Այսպիսով
գուրս և դալիս, վոր ալիոհոլը դեռ ևս խոշոր տեղ է գրավում բան-
վորական կենցաղի մեջ։ Միանգամայն ակներև է, վոր յեթև այլ և
այլ իմաստալից զվարճությունների և հանգստյան կազմակերպու-
թյան նպատակով՝ միությունները ակտիվ աշխատանք կատարե-
լով, կարողանան նվազեցնել տալ ալիոհոլի սպասումը բանվորների
կողմից, ապա այդ հսկայական արդյունք կը տար ինչպես բան-
վորների կյանքի նյութական մակարդակի բարձրացման, այնպես
եղ նրանց աշխատավարձն ավելացնելու տեսակետից։ Այդ պատճա-
ռով է, ահա, վոր միությունները մեծ ուշադրություն են նվիրում
բանվորներին զվարճանքի և հանգստյան առողջ և ոգտակար ձեեր
տրամադրելու խնդրին։

ՄՍՈՒՐՆԵՐ ՅԵՎ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՇՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐ

Միությունները խոշոր ուշադրություն են հատկացնում նաև բանվորների յերեխաներին վերաբերող խնդիրներին, հող տանելով նրանց անհրաժեշտ դաստիարակության և խնամք մատակարարելու մասին: Կարիք չկա ապացուցանելու, վոր յերեխաների խնդիրը բանվորներին և մանավանդ բանվորուհիներին կենցաղի մեջ հսկայական տեղ և գրավում: Խորհրդային հանրապետություններին աշխատանքի որենադրությունը կրճատվ կերակրող բանվորուհուն մի շարք արտանություններ և տալիս, վորոնք հնարավորություն են բնականում նրան շարունակելու իր աշխատանքը յերեխային կերակրելու շրջանում ևս: Այդ արտանություններից ուղտվելն ու նրանց արգելադրությունը, սակայն, մեծագույն չափով կախված են բանվորուհիների կյանքի պայմաններից: Աշխատանքի Որենսդիրքն իրավունք և տալիս բանվորուհուն կարճ ժամանակով բացակայելու աշխատանքից՝ յերեխային կերակրելու համար: Ի՞նչ անի, սակայն, այն բանվորուհին, վորը բոլորովին մարդ չունի՝ յերեխան նրա խնամքին հանձնելու համար, կամ յեթե նրա բնակարանը չափահաս չէ գտնվում աշխատանքի վայրից: Այդպիսի դեպքերում բանվորուհու համար ստեղծվում է ուղղակի անկյանը մի կացություն: Բանվորուհու վիճակն այդպիսի դեպքերում դյուրացնելու նպատակով Խորհրդային պետությունը կազմակերպում է մսուրներ և մանկական հրապարակներ: Ներկայումս պետությունը պահում է մոտ 3.000 մսուր: 1926 թ. ՌՍՖՍՀ-ում՝ բացառությամբ Մոսկվայի և Լենինգրադի՝ բացված է յեղել 3.000-ից ավելի մանկական հրապարակ և խնամված՝ մոտ 189.000 յերեխա: Միութենական կազմակերպություններն ամենադործոն մասնակցությունն են ի հայտ բերում մսուրներ և մանկական հրապարակներ կազմակերպելու նպատակով պետության կողմից կատարվող աշխատանքից և, դրանից դատ, Լրացուցիչ կերպով կազմակերպում են այդպիսիները այն միջոցներից, վորոնք բանվորների կենցաղի բարելավման ֆոնդն են կազմում:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԵ

Բանվորի առողջության և նրա աշխատունակության վրա մեծ ազդեցություն ունի նաև բանվորների սննդի կազմակերպության բնույթը: Հայտնի չէ, որինակ, վոր ամբողջ աշխատանքի որվա

ընթացքում բացառապես ցամաք սննդով կերակրվելու հետևանքով բանվորները ստամոքսային տարրեր հիվանդություններ են ստանում: Հատուկ շնք չլինելու դեպքում, բանվորներն իրանց սնունդն ստանում են նույն շնքում, վորտեղ և աշխատանքն և կատարվում, մինչդեռ այդ և՛ վտանգավոր և, և՛ հակաառողջապահիկ: Այս իսկ պատճառով մեծ նշանակություն է ստանում ճաշարանների կազմակերպությունը ձեռնարկություններին կից: Այդ ճաշարաններին կազմակերպությունն առանձնապես կարևոր է մենակաց բանվորների համար, վորոնք իրանց տանը սեփական տնտեսություն չունեն, և այդ իսկ պատճառով անգամ իսկ տանն են ցամաք և չոր սնունդ ստանում: Բացի այդ, հասարակական սնունդը ազատադրում է բանվորի կնոջը, հնարավորություն տալով նրան հասարակական գիտակից անգամ դառնալու: Միությունները միջոցներ են ձեռք առնում ընդարձակելու համար ձեռնարկություններին կից բացվող ճաշարանների ցանցը: Այդ ասպարիզում անմիջական աշխատանք են կատարում բանվորական կուսերատիվները, վորոնց այդ ասպարիզում կատարած աշխատանքներին ամենադործոն մասնակցություն են բերում միութենական կազմակերպությունները: Ակտիվ և յեռանդուն մասնակցություն են ցույց տալիս միությունները նաև «Ժողովուրդ» փայտափրական ընկերության աշխատանքներին, վոր հատկապես զբաղված է բանվորների հասարակական սննդի կազմակերպությամբ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Բանվորական կենցաղի այն կարևորագույն խնդիրը, վորին դեմ են առնում այդ ասպարիզի բոլոր խնդիրները, այդ—անկառկած—բնակարանային խնդիրն է, այն և՛ բանվորական բնակարաններին նեղվածքն ու անբարեչինված վիճակն է: Վորոշ վայրերում այդ խնդիրն առանձնապես սուր բնույթ է ստանում և բանվորական կազմակերպությունների ուժերի ծայր լարվածությունն է պատահում: Արհեստակցական միություններն այդ իսկ պատճառով մեծագույն ուշադրություն են նվիրում այդ խնդրին և այլ կազմակերպությունների հետ միատեղ, ինչպես մենք ստորև կր տեսնենք, մեծ ուշադրություն են ծախսում:

ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՅԵՎ ԿԵՆՑԱՂԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ՖՈՆԴԵՐԸ

Բանվորների կենցաղային պայմանների բարելավման մեջ չափազանց մեծ է դերը միայն միություններն, այլ և մեր պետությունը: Նա նույնպես ուսանողական և բանվորների կյանքի և կենցաղի պայմանները բարելավման աշխատանքներն: Այդ իսկ պատճառով մեր խորհրդային օրենքներով անտեսական մարմինների յեկամություններից 10%-ային պարբերականոն հատկացումները կարգն և սահմանված հոգուտ բանվորական կենցաղի ֆոնդի բարելավման:

Այդ ֆոնդի ծախսումն կատարվում է անտեսական մարմինների և արհմիությունների փոխադարձ համաձայնությամբ և միությունների հսկողության ներքո: Արդյունաբերության հատկացումներն այդ ֆոնդի համար բաժանակազմի խոշոր դումար են կազմում: 1925 թվին, որինակի համար, այդ ֆոնդի ողորն արած հատկացումները հենց միմիայն համամիութենական մասշտաբով դործող արեսոների հաշվեկշիռներով կազմում էին մոտ 45 միլիոն ուրլի: Բացի այդ, նման հատկացումներ կային նաև տեղային բնույթ ունեցող արեսոների հաշվեկշիռների մեջ: Այսպիսով անտեսական մարմինների բնդհանուր հատկացումների գումարը բանվորների կենցաղի բարելավման ֆոնդի համար (1926 թ.) կազմել է մոտ 60 միլ. ուրլի: Այդ ֆոնդի նշանակությունն առանձնապես խոշոր է հենց այն պատճառով, վոր նա հնարավորություն է տալիս լայն ծավալով իրականացնելու բանվորների և բանվորուհիների կենցաղի բարելավման ձեռնարկումները:

Այսպես որինակ, ինչպես մենք տեսանք արդեն, բանվորության կենցաղի բարելավման ֆոնդից, խոշոր դումարներ են ծախսվում մուրներ, մանկական հրապարակներ և այլն կազմակերպվում վրա: Վորովհետև, բանվորության կենցաղի բարեկարգման բոլոր խնդիրներն ել նախ և առաջ գեմ են առնում բնակարանային խնդրին, այդ իսկ պատճառով հիշյալ ֆոնդի խոշորագույն մասը, այն է՝ 75 տոկոսը ծախսվում է բնակարանային շինարարության վրա: Արհմիությունները հսկում են այն բանին, վոր բանվորությունների կենցաղի բարելավման ֆոնդի համար սահմանված հատկացումները անտեսական մարմինների կողմից կատարվեն լրիվ չափով և վոր այդ ֆոնդի ծախսումը կատարվի հենց այն նպատակ-

ների համար, վորոնք բանվորների համար ունին առավելագույն կարևոր նշանակություն:

Յեվ այսպիսով, այն բոլոր ձեռնարկումները, վորոնց նպատակն է բանվորների կենցաղի բարելավումը կենսագործվում են կամ անմիջականորեն միությունների կողմից, կամ թե այլ կազմակերպությունների կողմից, բայց՝ միությունների ամենագործուն և ակտիվ մասնակցությամբ:

Այդ ձեռնարկումներն բնդդրկում են բանվորների կյանքի բոլոր կարևորագույն կողմերը:

Ընդհանուր բնավորություն ունեցող այդ ձեռնարկումներին վորպես լրացումն, միութենական կազմակերպությունները ողորդված են զալիս նաև միությունների առանձին-առանձին անդամներին՝ նրանց կյանքի պայմանները բարելավելու նպատակով: Յեվ այդ նպատակով, ահա, միութենական կազմակերպությունները հատուկ կազմակերպություններ են ստեղծում իրանց աղբյուրներ, վորոնք հարկ յեղած գեպքերում ողնություն են հասնում միությանց անդամներին—այսպես կոչված՝ փոխադարձ ողնությունների գանձարկներ:

2. ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԻՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Թե սոցիալիստական շինարարության պրոցեսի մեջ կոպերացիան ինչ նշանակություն ունի, այդ մենք տեսանք արդեն սույն գրքի III գլխից: Իսկ այժմ անհրաժեշտ է կանգ առնել ավելի մանրամասնորեն այն նշանակության վրա, վոր ունի կոպերացիան բանվորների կենցաղի բարելավման գործի համար: Բանվորների գրությունը վոչ միայն գոյություն ունեցող աշխատավորների մակարդակից և կախված է վոչ ել վորի այն գումարից միայն, վոր տրվում է բանվորներին, վորպես աշխատավարձ, այլ և այն զներից, վոր տվյալ մոմենտին գոյություն ունին բանվորի սպառման ստարկաների համար, ինչպես նաև այն հանգամանքից թե իր ստացած աշխատավարձով ինչ բանակություններ և ինչ-

պիսի վորակի առարկաներ և կարող նա ձեռք բերել չուկայում։ Այսպիսով, ուրեմն, պարզվում է, վոր բանվորների համար բարձր վիճակ ստեղծելը զգալի չափով կախված է բանվորի սպառողական առարկաների չուկայի գներից։ Իսկ չուկայի գների մակարդակի վրա ներգործում և ազդում են մի շարք հանգամանքներ, ընդ վորում ներկա պայմաններում—խորհրդային պետության պայմաններում—այդ մակարդակը տարբեր է և կախված է այն հանգամանքից, թե արդյոք խնդիրը վերաբերում է այն առարկաներին, վոր վաճառում են պետական և կոոպերատիվ ձեռնարկությունները, թե այն առարկաներին, վոր վաճառում է մասնավոր առևտրականը։ Հայտնի չե արդեն, թե ինչ արբերություն կա պետական և կոոպերատիվ առևտրի գների և մասնավոր առևտրի գների միջև։

Իյուլնտային համաքի արժողությունը, վորի մեջ, ինչպես հայտնի չե, մտնում են բանվորի առաջին անհրաժեշտությունն առարկաները, 1926 թ. բանվորական կոոպերատիվներում կազմում էր 15 ու 13 կոպեկ, մինչդեռ մասնավոր առևտրականների մոտ 16 ու 20 կոպեկ էր։ Այսպիսով աշխատավարձի յուրաքանչյուր մեկ ուրբի դոմարով բանվորական կոոպերատիվում կարելի չե ձեռք բերել այն ամենն, ինչ վոր մասնավոր առևտրի մեջ արժե 1 ուրբի 07 կոպեկ։ Ուրիշ խոսքով, գնումներ կատարելով պետական և կոոպերատիվ հաստատություններից բանվորն իր աշխատավարձն ավելացնում է 7 տոկոսով։ Արհեստակցական միությունների ՎՊ համագործարկն տված իր գեկուցմամբ ընկ. Լյուբիմովը հազորդում է, վոր կոոպերատիվ և մասնավոր առևտրի գները միջի յեղած տարբերությունն ավելի մեծ է և հավասար է 10-12 տոկոսի։ Հետևաբար, կոոպերացիան բանվորի աշխատավարձն ավելացնում է փաստորեն 10 տոկոսով յուրաքանչյուր մեկ ուրբի գերածելով 1 ու 10 կոպեկի։ Կասկած չկա, վոր կոոպերացիայի հետագա ամրացմամբ, նա ել ավելի իջեցնել կտա դոյություն ունեցող գները և, հետևաբար, ել ավելի կը բարձրացնի բանվորների ստացած իրական աշխատավարձի չափը։

Ներկայումս բանվորը դեռ ևս հնարավորություն չունի իրան անհրաժեշտ բոլոր առարկաները ստանալու պետական և կոոպերատիվ առևտրից։ Այն առարկաները ձեռք բերելու համար նա դեռ ստիպված է դիմելու մասնավոր առևտրին։ Այս յերեմբար

թի պատճառն այն է, վոր պետական և կոոպերատիվ առևտուրը հաճախ դեռ ի վիճակի չե մատակարարելու բանվորներին նրանց անհրաժեշտ բոլոր ապրանքները։

ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ԱՃՈՒՄԸ

Աշխատավարձի այն տոկոսը, վոր բանվորներն իրացնում են պետական և կոոպերատիվ առևտրի միջոցով, տարբեր է առանձին—առանձին վայրերում՝ նայած այն հանգամանքին, թե ինչպես են աշխատում ու գործում պետական և կոոպերատիվ առևտուրը։

Բանվորական կոոպերացիան վերջին տարիներս խոշոր հաջողություններ է ձեռք բերում և արագ թափով ամրանում է։ 1926 թ. կոոպերացված քաղաքային բնակչության թիվը համասար էր 4·259·000-ի, ընդ վորում արհմիությունների անդամներից (բացառությամբ յերկաթուղայինների) ընդգրկված էր 63%-ը, յերկաթուղայիններից—74%-ը։ Սպառողական կոոպերացիայի շրջանառությունը 1925-26 թ. նախորդ տարվա համեմատությամբ ավելացել է 85 տոկոսով։ 1926-27 թ. ծրագրված էր հետագա ավելացումը 31%-ով։ 1927 թ. ապրիլի 1-ին կոոպերացիայի տարեկան շրջանառությունը կազմում էր 6,7 միլիարդ ուրբի, վորպիսին կազմում է Մորհրդային Միության ընդհանուր առևտրական շրջանառության 34%-ը։ Սպառողական կոոպերացիայի մանրածախի շրջանառությունը կազմում է յերկրի ամբողջ մանրածախի շրջանառության 40%-ը։ Միաժամանակ ամրանում է նաև սպառողական կոոպերացիայի ֆինանսական բաղան։ Առ 1-ն ապրիլի 1926 թ. սպառողական կոոպերացիայի սխառմի տրամադրության տակ 408 միլ. ուրբի սեփական միջոցներ կային։ 1926 թ. գեկտեմբերին այդ գումարը հասավ 500 միլիոնի։

Սպառողական կոոպերացիայի ամրանալու հետևանքը լինում է այն, վոր նա ստիճանաբար սեղմում է մասնավոր առևտրի գործունեությունը։ Այդ մենք տեսանք արդեն Ո գլխում մեթրերված տվյալներից։

Այս հանգամանքն, ինքնին հասկանալի չե, վոր խոշոր մի նրվաճում է, ինչ չափով վոր մենք գիտենք, թե ինչ նշանակություն ունի բանվորի իրական աշխատավարձն ավելացնելու տեսակետից անհրաժեշտ ապրանքների գնումը կոոպերացիայի միջոցով։

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐԸ ՆՐԱՆՑ ԴԵՄ

Չնայած, սակայն, այդ բոլոր հաջողություններին, բանվորական կոոպերացիայի մեջ կան մի շարք թերություններ: Ներկայումս կոոպերացիայի առջև դրված հիմնական խնդիրը—կազմակերպչական ծախքերի, հետևարար նաև վերադիր ծախքերի իջեցնելն է: Թեպետև կոոպերատիվ առևտրի գներն այժմ իսկ արդեն շատ ավելի ցածր են, քան մասնավոր առևտրում, սակայն նրանք կարող են ել ավելի իջեցվել: Դրա համար անհրաժեշտ է ուսցիոնարացման յենթարկել ալրանձահադրդիչ ցանցը, այսինքն՝ կրճատել այն ճանապարհը, վորով ալրանքն իր արտագրություն վայրից հանում է մինչև սպառողը և բարեկամել կոոպերատիվ ապարատի աշխատանքը:

Կոոպերացիայի առջև է դրված նաև նրա դերի հետագա ուժեղացման խնդիրը յերկրի ընդհանուր շրջանառության մեջ: Արդյունաբերական ալրանքների վերաբերմամբ պետք է ասել, վոր բանվորա-քաղաքային կոոպերացիան արդեն իսկ 1925-26 թ. ընդգրկել էր քաղաքային բնակչության ամբողջ գնորդական պահանջի կեսը (49,9%-ը) այդ ալրանքների նկատմամբ: Այսպիսով, այդ ասպարիցում սպառողական կոոպերացիան արդեն իսկ այժմ վճարական աղբյուրություն ունի չուկայի վրա: Այս հաջողությունները, սակայն, դեռևս բավական չեն, ինչ չափով սպառողական պահանջի մյուս կեսը բավարարվում է դեռևս մասնավոր չուկայի կողմից: Ինքնին հասկանալի յե, վոր կոոպերացիան լարված պայքար պետք է մղի իր աղբյուրությունը մասնավոր չուկայի վրա ել ավելի նրդարձակելու և մասնավոր առևտուրը վերջնականապես վերացնելու համար:

Կան մի շարք ալրանքներ, վորպիսիները բանվորներին հայթայթելու ուղղությամբ բանվորական կոոպերացիան առայժմ դեռ բավարարչափ աշխատանք չի ծավալել և վորպիսիները դեռ վերաբերում է գյուղատնտեսական ալրանքների բոլոր խմբերին (կաթ, յուղ-բանջարեղեն, ձու և այլն): Վորպեսզի կոոպերացիան կարողանա լիովին ընդգրկել բանվորական ամբողջ բյուջեն, անհրաժեշտ է, վոր նա այդ ասպարիցում իր աշխա-

Բանվորներին և ծառայողներին ընդգրկելու տեսակետից կոոպերացիայի առջև նույնպես դեռ շատ աշխատանք կա: Մենք տեսանք արդեն, վոր 1926 թ. կոոպերացիան ընդգրկել էր արհմիությանց անդամների 63%-ը: Յեվ այնուամենայնիվ այդ դեռ բավական չէ, վորովհետև սպառկոոպերացիան հաստատուն հենարան պետք է ունենա նախ և առաջ բանվոր բնակչության մեջ, լիովին ընդգրկելով վորջ բանվոր դասակարգը:

Անհրաժեշտ է նշել, վոր կոոպերացված բանվոր բնակչության աճումը հետ է մնում բանվոր դասկարգի և արհմիությանց անդամների թվի ընդհանուր աճումից: Այդ պատճառով, արհմիութակցականորեն—կազմակերպված բանվորների հետագա ներգրավման խնդիրը կոոպերացիայի մեջ, վերջնիս համար հատուկ կարևորություն է ստանում:

ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ԿԱՊԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արհմիություններն անմիջականորեն չահադրդված են, վոր կոոպերացիան դարգանա, վորովհետև բանվորական կոոպերացիան իր աշխատանքը հենց այն ուղղությամբ է կատարում, վոր ուղղությամբ վոր իրանց դործունեությունն են ծավալում արհմիությունները: Մեր արհմիությունները, մասնակցելով սոցիալիստական շինարարության մեջ, աշխատում են բարձրացնել բանվոր մասսաների կյանքի նյութական մակարդակը, ստեղծելով նրանց համար աշխատանքի և կենցաղի ըստ հնարավորություն բարվոք պայմաններ: Յեվ կոոպերացիան, ինչպես արդեն տեսանք, զգալի չափով ոժանդակում է նրանց այդ գործին: Այդ իսկ պատճառով արհմիությունների և բանվորական կոոպերացիայի կապը մեծագույն նշանակություն ունի: Ընդգրկելով գլխովին գրեթե ամբողջ բանվոր դասակարգը և հսկայական աղբյուրություն ունենալով բանվորական յայն մասսաներում, արհմիությունները շատ բան կարող են անել բանվորական կոոպերացիայի մասսայական հիմքերն ամրացնելու և բանվոր մասսաների կողմից գեպի կոոպերացիան համապատասխան վերաբերմունք ստեղծելու համար: Այդ խոչընդոտ չէ նշանակություն ունի կոոպերացիայի համար, վորովհետև նրա մասսայական հենարանի ամրացումը, կոոպերաց-

ված բանվոր բնակչության խնդիրները ինքնադործունեության զարգացումը և միութենաց անդամների լայն խավերի մասնակցությունը կոոպերացիայի աշխատանքներում հնարավորություն կը տան նրան լուծելու նրա առջև ծառացած կարևորագույն խնդիրները:

Ամենադործոն մասնակցությունն են ի հայտ բերում արհմիությունները նաև սպառողական կոոպերացիայի աշխատանքի մեթոդները բարելավելու ասպարիզում: Նրանք դաստիարակիչ խոչոր աշխատանք են կատարում կոոպերատիվ ասպարատի աշխատակիցների մեջ: Կոոպերացիայի բանվորների և ծառայողների պահանջները, նրանց պանդուխտներն ու դժգոհություններն ամենից ել լավ հայտնի լին արհմիութենական միություններին, վերաբերում ալլ ամենն ըստ սպառող ամբողջությամբ գրեթե փոխվում և արտահայտվում է միութենական բաղձաթիվ ժողովներում: Կոոպերատիվ կազմակերպությունների կապը մասնակցների հետ լավագույն կերպով ասպահովելու, ալլն մասնակցների հետաքրքրությունը ղեկի կոոպերացիան և նրա դործունեությունն ուժեղացնելու անսակեղից մեծ նշանակություն ունի արհմիութենական միությունների մասնակցությունը բանվորական կոոպերատիվների հաշվառում—վերահսկողական ժողովների հրավիրելու և անցկացնելու մեջ և ալլն:

Իր աշխատանքն ուժեղացնելու համար կոոպերացիան անպայման վստահելի, ակտիվ և փորձառու դործիչներ կարիք ունի: Ամենքին ել հայտնի լի, թե ինչ փնտներ ե կրում կոոպերացիան հասարակական գույքին անխույժ վերաբերմունքից և առանձին աշխատակիցների անբարեխղճությունից և առանձին աշխատակիցների անբարեխղճությունից և չարարկությունից: Այս ամենը կատարվում է, վերաբերում կոոպերացիայի համար համապատասխան աշխատակիցներ գտնելը շատ դժվար է: Արհմիություններն ալլ ասպարիզում շատ քան կարող են անել կոոպերացիային աջակցելու համար, ըստ ամենայնի վստահելի և կոոպերատիվ աշխատանքի համար պիտանի աշխատակիցներ անպայման միությունաց անդամների շարքերից:

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԳՆԵՐԻ ԻԶԵՑՈՒՄԸ

Միություններն ևս մեծապես շահագրգռված են գների իջեցման մեծ կամայանիայի մեջ, վերաբերում ալլ. Կոոպերացիայի կողմից կիրառվում է շատ լայն և բնագործակ ծավալով: Խորհրդային

կառավարության ցուցմունքով առ 1-ն հունիսի 1927 թվի բոլոր ապրանքների գները պիտի իջեցվեյն 10%-ով: Այստեղից 5%-ը պետք է կատարվեր արդյունաբերության հաշվից, 5 -ը կոոպերացիայի: Ինչպե՞ս է, սակայն, իրականացված ալլ հրահանգը: 1927 թ. հունիսի 1-ի ավարտներից յերևում է, վոր արդյունաբերական ապրանքների գները կոոպերացիայում իջել են 8,09%-ով: Հետևաբար, կառավարության ղերեկավար լիովին ի կատար չի անված: Հիշյալ իջեցման տոկոսից 3,66%-ն ընկնում է արդյունաբերության վրա, 4,35%-ը ապրանքահաղորդիչ ասպարատի վրա: Գների իջեցման հետևանքով նվազեց նաև մեծածախս և մանրածախս գների միջև յեղած տարբերությունը, ալլինք իջան նաև վերագիր ծախքերը: Առ 1-ն հունիսի 1927 թ. մանրածախս գները մեծածախս գներից 20,3%-ով բարձր էլին, իսկ առ 1-ն հունիսի նույն թվի—15,7%-ով: Ալլ գների միջև յեղած տարբերությունը հնարավոր յեղավ պակասեցնել ալլ պատճառով, վոր պակասեցված էլին կոոպերացիայի ստեղծական վերադիր ծախքերը:

64041

Գների իջեցումը, չոչափեց պիտավորաբար պետական և կոոպերատիվ ստեղծարի ասպարիզը: Ինչ վերաբերում է մանրավոր ստեղծարին, ալլա թեև գներն ալլտեղ ևս վորոշ չափով իջան, սակայն դեռ ևս ավելի բարձր են, քան պետական և կոոպերատիվ ստեղծարի գները: Այսպես, յեթե վերցնելու լինենք չոչափեց միջին գները (ներառյալ նաև մանրավոր ստեղծարի գանցը) արդյունաբերական ապրանքների վերաբերմամբ, ալլա կը տեսնենք, վոր մանրավոր ստեղծարի գներն ալլ միջին գներից 14%-ով բարձր են, մինչդեռ կոոպերատիվ ստեղծարի գները ալլ միջին գներից 5,8%-ով ցածր են, իսկ պետական ստեղծարին—6,8%-ով:

Այս բոլոր ավարտներից յերևում է, վոր բանվորական կոոպերացիան մեծ աշխատանք է կատարել գների իջեցման ասպարիզում, մի աշխատանք, վորն արդեն իսկ շատ չոչափելի արդյունքներ է ավել: Ալլ կամպանիան իրագործվում է միությունների յեռանդուն աջակցությամբ: Գների իջեցման աշխատանքն, ինքն ըստ ինքյան հասկանալի լի, վոր դեռ չի ավարտված, և միությունների առջև ինդիր է դրված ալլ ասպարիզում շարունակել ուժեղակություն ցույց տալ կոոպերացիայի աշխատանքներին:

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԿԸ

Բանվորներին եւ ժամ գներով լավորակ ապրանքներ մատակարարելով, կոոպերացիան շատ բանով է աջակցում բանվորներին կենցաղը բարելավելուն: Մասնավորապես մեծ նշանակութիւն ունի կոոպերացիայի կողմից բանվորներին վարկ տրամադրելը: Հայտնի չէ, թե վորքան դժվար է տարիֆ-ցանցի վոչ բարձր կարգի ոտնիկ ստացող բանվորի համար միանվագ վճարումներ կատարել տնային առօրյայի մեջ անհրաժեշտ վոր է եւ առարկաներ գնելու: Առանց վարկի ոգնութեան բանվորի համար այդ առարկաներ գնելը պարզապէս անհնարին կը լինէր: Յեւ այդ առարկաների թվին են պատկանում, առաջին հերթին, հագուստը, կոշիկեղենը, կահ-կարասիքը եւ այլն: Բանվոր-սպառողին տնային անհրաժեշտ այդ առարկաների տրամադրելը վարկի պայմանով, հարկավ, մեծ նշանակութիւն ունի բանվորների կենցաղի բարելավման համար:

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԸ

Շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի այն աշխատանքը, վոր կատարում է բանվորական կոոպերացիան հասարակական սննդի կազմակերպութեան գործի ասպարիզում: Արհմիութեաններին Դ-րդ համագումարը հրահանգ էր արել այն մասին, վոր Փարիզի կոոպերացիան կից կոոպերացիան պետք է ճաշարաններ բաց անի եւ ժամադրելու կերակրներով, կոոպերատիվ միասին Դ-րդ համագումարը նշել է նաեւ այն, վոր տեղաբնակիցները պետք է աջակցութիւն ցույց տան կոոպերացիային այդ գործում՝ նրան շնորհիւ եւ պատշաճ սարքավորում թէ ինչ նշանակութիւն ունի բանվորական կենցաղի համար ուղիղ կոոպերացիան կարող է շատ բան անել՝ այդ բնագավառում աշխատանքն առավել եւս ծավալելու համար, մի բնագավառ, վորն թշուառների յեռանդուն աջակցութեան համար, եւ վոր միութեանները շատ եւ շատ մեծ կը լինին:

3. ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՎԵՐԱՑՍԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԻ ՍՈՒՐ ԲՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բանվորական կենցաղի առավելագույն սուր եւ ցավոտ խնդիրներն են հանդիսանում բնակարանային խնդիրը: Մինչպատերազմյան շրջանում բանվորներին բնակարանների ապահովութիւնն ապուր գործը գտնվում էր ծայրահեղորեն ցածր մակարդակի վրա: Զարգացող արդշտարեութեան վայրերում, Դոնի ավաղանում, Բազմի ուսոյնում եւ այլն, բանվորները բնակվում էին վրաններում, դետնափոր խրճիթներում, ամենադժուրդակ պայմաններում: Սակայն, այլ վայրերում եւս բանվորական բնակարանի սովորական տիպը—բանվորական կադարման—աչքի յեր բնկնում բնակիչների կուտակվածութեամբ, անհսկողութեամբ եւ ամենատնհրաժեշտ հարմարութեանների բացակայութեամբ: Իմպերիալիստական եւ քաղաքացիական պատերազմների ժամանակ բնակարանային ֆոնդի մեկ մասի ավերման հանգամանքն էլ ավելի վատթարացրեց բանվորական կացարանների դրութեան խնդիրը: Այս բոլորն, ահ, խորհրդային պետութեան եւ միութեանների առջեւ առանձնահատուկ սրութեամբ մի խնդիր է առաջագրում, այն է՝ բանվորների բնակարանային պայմանները բարելավելու եւ բնակարանային ճգնաժամը ստոխձանաբար մեղմացնելու խնդիրը:

Ինքնին հասկանալի չէ, վոր կարճ ժամանակամիջոցում այդ խնդիրը լուծելի չէ: Բնակարանային ճգնաժամն այնքան սուր է եւ մեծ, եւ բնակարանային լայն շինարարութեան ծավալելու համար այնպիսի խոշոր դրամարներ են պահանջվում, վոր այդ ուշիւտանքն ի կատար կարող է անվել յերկարատեւ ժամանակաշրջանում միայն: Թեպետ եւ անգամ իսկ յեղած բնակարանային ֆոնդը ներկայիս դրութեան մեջ պահելու համար եւս անհրաժեշտ է ծախսել հսկայական դրամարներ, վորովհետեւ յեղած շէնքերն աստիճանաբար քանդվում եւ անպետքանում են: Անցած մի քանի տարիների բնագոյում հիմնական ուշադրութեանը հենց այդ նպատակին էր նվիրված, այն է—աստիճանաբար տեղի ունեցող նվազումը բնակարանային ֆոնդի մեջ ըստ հարաւորութեան:

ԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԿԸ

Բանվորներին եւ ժան դներով լավորակ ապրանքներ մատակարարելով, կոոպերացիան շատ բանով է աջակցում բանվորների կենցաղը բարելավելուն: Մասնավորապես մեծ նշանակութիւն ունի կոոպերացիայի կողմից բանվորներին վարկ տրամադրելը: Հայտնի չէ, թե վորքան դժվար է տարիֆ-ցանցի վոչ բարձր կարգի ոռճիկ ստացող բանվորի համար միանվագ վճարումներ կատարել տնային առուրայի մեջ անհրաժեշտ վոր է ե տուարկաներ գնելիս: Առանց վարկի ոգնութեան բանվորի համար այդ առարկաներ գնելը պարզապէս անհնարին կը լիներ: Յեւ այդ առարկաների թվին են պատկանում, առաջին հերթին, հագուստը, կոշիկները, կահ-կարասիքը և այլն: Բանվոր-սպառողին տնային անհրաժեշտ այդ առարկաների տրամադրելը վարկի պայմանով, հարկավ, մեծ նշանակութիւն ունի բանվորների կենցաղի բարելավման համար:

ԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԸ

Շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի այն աշխատանքը, վոր կատարում է բանվորական կոոպերացիան հասարակական սննդի կազմակերպութեան գործի ասպարիզում: Արհմիութեաննքի 7-րդ համագումարը հրահանգ էր արել այն մասին, վոր Փարիզի կաներին և գործարաններին կից կոոպերացիան պետք է ճաշարաններ բաց անի եւ ժանագին կերակրներով, կոոպերատիվ կրպակներ, բուֆետներ, նախաճաշարաններ և այլն: Դրա հետ միասին 7-րդ համագումարը նշել է նաև այն, վոր տնտեսական մարմինները պետք է աջակցութիւն ցույց տան կոոպերացիային այդ գործում: Նրան շնքեր և պատշաճ սարքավորում տրամադրելով: Վերևում մենք արդեն նշել ենք այն հանգամանքը, թե ինչ նշանակութիւն ունի բանվորական կենցաղի համար ուղիղ հիմքերի վրա դրված հասարակական սնունդը: Կասկած չկա, վոր կոոպերացիան կարող է շատ բան անել՝ այդ բնագավառում աշխատանքն առավել ևս ծավալելու համար, մի բնագավառ, վորն այնքան կարեւոր է բանվոր բնակչութեան համար, և վոր միութեանները յեռանդուն աջակցութեան դեպքում, այդ գործի արդիւնքները շատ և շատ մեծ կը լինին:

3. ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՎԵՐԱՑՍԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԻ ՍՈՒՐ ԲՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բանվորական կենցաղի առավելապէս սուր և ցավոտ խնդիրներից մեկն է հանդիսանում բնակարանային խնդիրը: Մինչպատերազմյան շրջանում բանվորներին բնակարանների առկաութիւնը չէր ծայրահեղորեն ցածր մակարդակի վրա: Զարգացող արդիւնաբերութեան վայրերում, Դոնի ավաղանում, Բազմի ուայոնում և այլն, բանվորները բնակվում էին վրաններում, գետնափոր խրճիթներում, ամենադժնգակ պայմաններում: Սակայն, այլ վայրերում ևս բանվորական բնակարանի սովորական տիպը—բանվորական կադարման—աչքի չէր բնկնում բնակիչների կուտակվածութեամբ, անհսկողութեամբ և ամենատնհրաժեշտ հարմարութիւնների բացակայութեամբ: Իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների ժամանակ բնակարանային ֆոնդի մեկ մասի ավերման հանգամանքն էլ ավելի վատթարացրեց բանվորական կացարանների դրութեան խնդիրը: Այս բոլորն, ահ, խորհրդային պետութեան և միութեանների առջև առանձնահատուկ սրութեամբ մի խնդիր է առաջագրում, այն է՝ բանվորների բնակարանային պայմանները բարելավելու և բնակարանային ճոյնութամբ ստտիճանաբար մեղմանքներու խնդիրը:

Ինքնին հատկանալի չէ, վոր կարճ ժամանակամիջոցում այդ խնդիրը լուծելի չէ: Բնակարանային ճոյնութամբ այնքան սուր է և մեծ, և բնակարանային լայն շինարարութեան ծավալելու համար այնպիսի խոշոր դումարներ են պահանջվում, վոր այդ աշխատանքն ի կատար կարող է անվել յերկարատե ժամանակաշրջանում միայն: Թեպետ և անգամ իսկ յեղած բնակարանային ֆոնդը ներկայիս դրութեան մեջ պահելու համար ևս անհրաժեշտ է ծախսել հսկայական դումարներ, վորովհետեւ յեղած շնքերն աստիճանաբար քանգվում և անպետքանում են: Անցած մի քանի տարիների ընթացքում հիմնական ուշադրութիւնը հենց այդ նպատակին էր նվիրված, այն է—աստիճանաբար տեղի ունցող նվազումը բնակարանային ֆոնդի մեջ բաւ հնարավորութեան:

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԿԸ

Բանվորներին և ժամ գներով լավորակ ապրանքներ մատակարարելով, կոոպերացիան շատ բանով և աջակցում բանվորներին կենցաղը բարձրացնում։ Մասնավորապես մեծ նշանակություն ունի կոոպերացիայի կողմից բանվորներին վարկ տրամադրելը։ Հայտնի չէ, թե վորքան զեվար և տարիք-ցանցի վոչ բարձր կարգի ուժերի ստացող բանվորի համար միանվագ վճարումներ կատարել անաշխատության մեջ անհրաժեշտ վոր և և առարկաներ գնելիս։ Առանց վարկի ոգնություն բանվորի համար այդ առարկաներ գնելը պարզապես անհնարին կը լիներ։ Յեվ այդ առարկաների թվին են պատկանում, առաջին հերթին, հագուստը, կոշիկները, կահ-կարասիքը և այլն։ Բանվոր-սպառողին անաշխատ աշխատողների տրամադրելը վարկի պայմանով, հարկավ, մեծ նշանակություն ունի բանվորների կենցաղի բարելավման համար։

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԸ

Շատ կարևոր նշանակություն ունի այն աշխատանքը, վոր կատարում և բանվորական կոոպերացիան հասարակական սննդի կազմակերպության գործի ապարկում։ Արհմիությունների 7-րդ համագումարը հրահանգ էր տվել այն մասին, վոր ֆարրիկաներին և գործարաններին կից կոոպերացիան պետք է ճաշարաններ բաց անի և ժամադրին կերակրելով, կոոպերատիվ կրպակներ, բուֆետներ, նախաճաշարաններ և այլն։ Դրա հետ միասին 7-րդ համագումարը նշել է նաև այն, վոր տնտեսական մարմինները պետք է աջակցություն ցույց տան կոոպերացիային այդ գործում՝ նրան ջնջեր և պատշաճ սարքավորում տրամադրելով։ Վերևում մենք արդեն նշել ենք այն հանգամանքը, թե ինչ նշանակություն ունի բանվորական կենցաղի համար ուղիղ հիմքերի վրա դրված հասարակական սնունդը։ Կասկած չկա, վոր կոոպերացիան կարող է շատ բան անել՝ այդ բնագավառում աշխատանքն առավել ևս ծավալելու համար, մի բնագավառ, վորն այնքան կարևոր է բանվոր բնակչության համար, և վոր միություններին յեռանդուն աջակցության դեպքում, այդ գործի արդյունքները շատ և շատ մեծ կը լինին։

3. ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՎԵՐԱՑՍԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԻ ՍՈՒՐ ԲՆԱՎՈՐՈՒՅՈՒՆԸ

Բանվորական կենցաղի առավելապես սուր և ցավոտ խնդիրներինց մեկն է հանդիսանում բնակարանային խնդիրը։ Մինչպատերազմյան շրջանում բանվորներին բնակարանների ապահովություն տալու գործը գտնվում էր ծայրահեղորեն ցածր մակարդակի վրա։ Զարգացող արդյունաբերության վայրերում, Դոնի ավաղանում, Բազովի ուսյունում և այլն, բանվորները բնակվում էին վրաններում, գետնափոր խրճիթներում, ամենադժնդակ պայմաններում։ Սակայն, այլ վայրերում ևս բանվորական բնակարանի սովորական տիպը—բանվորական կադարման—աչքի չէր ընկնում բնակիչների կուտակվածություն, անհսկողությամբ և ամենատնհրաժեշտ հարմարությունների բացակայությամբ։ Իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների ժամանակ բնակարանային ֆոնդի մեկ մասի ավերման հանդամանքն էլ ավերի վատթարացրեց բանվորական կացարանների դրությունը։ Այս բոլորն, ահ, խորհրդային պետության և միությունների առջև առանձնահատուկ սրությամբ մի խնդիր է առաջադրում, այն է՝ բանվորների բնակարանային պայմանները բարելավելու և բնակարանային ճգնաժամը սոստիճանաբար մեղմացնելու խնդիրը։

Ինքնին հատկանալի չէ, վոր կարճ ժամանակամիջոցում այդ խնդիրը լուծելի չէ։ Բնակարանային ճգնաժամն այնքան սուր է և մեծ, և բնակարանային լայն շինարարություն ծավալելու համար այնպիսի խոշոր գումարներ են պահանջվում, վոր այդ աշխատանքն ի կատար կարող է անվել յերկարատե ժամանակաշրջանում միայն։ Թեպետ և անգամ իսկ յեղած բնակարանային ֆոնդը ներկայիս դրության մեջ պահելու համար ևս անհրաժեշտ է ծախսել հսկայական գումարներ, վորովհետև յեղած շենքերն աստիճանաբար քանդվում և անպետքանում են։ Անցած մի քանի տարիների ընթացքում հիմնական ուշադրությունը հենց այդ նպատակին էր նվիրված, այն է—աստիճանաբար տեղի ունեցող նվազումը բնակարանային ֆոնդի մեջ բոլոր հնարավորություն

լրացնել: 1926 թ. հաջողվեց հասնել բնակելի տարածությունների բացարձակ ավելացման: Յեւ սակայն՝ բնակչության մեկ շնչին համադր բնակարանի միջին նորման վոչ միայն չավելացավ, այլ և նույնիսկ պակասեց, շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր բնակելի տարածության աճումը հետ եր մնում յերկրի քաղաքային բնակչության աճումից: 1923 թ. բովանդակ իՍՆՄ-ում, ըստ Պետպլանի և Կենտրինական տվյալների, բնակելի տարածությունը մեկ շնչին համար նավասար եր 12,8 քառ. արշինի, իսկ 1924 թվին այդ նորման իջավ մինչև 11,5 քառ. արշինը: 1926 թ. բնակելի մակարդակի ալ միջին նորման ել ավելի իջավ, մանավանդ՝ առավելապես քաղաքային արդյունաբերական կենտրոններում:

Մոսկվայում մեկ շնչին համադր բնակելի մակարդակը 1923 թվին—12 քառ. արշին եր, 1926 թ.—10, քառ. արշին: Իվանովո-Վոդենսկիում իջեցումն սկսվեց 11,5 քառ. արշինից և հասավ մինչև 8 ք. արշ.: Տուլայում 9,3-ից մինչև 8,2, իսկ Բազում—10,6-ից մինչև 9,2 քառ. արշինը:

Բնակարանային ֆոնդի այսորինակ վիճակը պարզորոշ կերպով ցույց և տալիս, վոր անհրաժեշտ է ամենավճռական միջոցների գիծել ինչպես բնակարանային ճշմարտմը մեղմացնելու, այնպես ել բնակելի մակարդակի առավել արագ աճեցումն ապահովելու համար՝ քաղաքային բնակչության աճեցությունը համապատասխան թափով, մանավանդ արդյունաբերական կենտրոններում: Այս խնդիրը լուծելու համար անհրաժեշտ է ավելի ընդարձակ կերպով ծավալել բնակարանային շինարարությունը և ավելի ռացիոնալ կերպով օգտագործել գոյություն ունեցող բնակարանային ֆոնդը:

ԲՆԱԿՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏԿԱՑՎՈՂ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Բնակարանային շինարարության ծավալման կարևորագույն խոչընդոտն և հանդիսանում միջոցների պակասությունը: Այդ միջոցները հատկացնում է նախ և առաջ ինքը պետությունը: 1924—25 թ. պետական բյուջեից բնակչինարարության համար հատկացված եր 50 միլիոն ռուբլի, 1925—26 թվին—109 միլ. ռուբլի: Տեղական բյուջեներից 1924—25 թվ. հատկացված եր 25 միլիոն ռուբլի, իսկ 1925—26 թվին—34 միլիոն ռուբլի: Թեև

այդ գումարները շատ խոշոր գումարներ են, այնուամենայնիվ այդքանը բավական չե՞ր բնակարանային շինարարության հսկա պահանջը բավարարելու համար: Այդ նկատառումով միջոցներ ձեռք առնվեցին գումարներ հայթայթելու նաև այլ աղբյուրներից: Միությունները, ամեն ջանք թափելով բնակչինարարության խնդիրը լուծելու համար, անհրաժեշտ են համարում, վոր այդպիսին կոտորվի ինչպես պետական և տեղական բյուջեներից, այնպես ել արդյունաբերական միջոցներից: Միությունների կարծիքով՝ այդ նպատակի համար արվող հատկացումները պետք է կատարվեն տնտեսական մարմինների ղեկավար, վորովհետև բանվորներին բարեշինված բնակարաններով ապահովելը արտադրության կանոնավոր բնթացքի կարևորագույն նախապայմանն է հանդիսանում: Մենք արդեն տեսանք, թե ինչպիսի սերտ կապ կա բանվորների կենցաղի պայմանների և աշխատանքի արտադրության միջև: Շատ տեղին է, հետևաբար, վոր տնտեսական մարմիններն այդ նպատակի համար խոշոր գումարներ հատկացնեն:

Բնակարանային շինարարությունը բնթարձակելու պահանջն այնքան մեծ է, վոր պետական և տեղական բյուջեներից արվող հատկացումներից և տնտեսական մարմինների կողմից այդ նպատակի համար արվող գումարներից զատ, գործի յեն ղրվում նաև այլ աղբյուրներից ստացված միջոցները: Այդ միջոցներից մեկն էլ բանվորների կենցաղի բարելավման ֆոնդն է՝ հանդիսանում: Ներկա պայմաններում արհմիություններն առավելապես նպատակահարմար են դատում օգտագործել այդ ֆոնդը գլխավորապես բնակչինարարության համար: Այդ ֆոնդի կանոնավորությունը, բնակչինարարության վրա յե ծախսվում նրա 75%-ը: Այդ տոկոսը հսկայական գումարներ և տալիս, զգալիորեն լրացնելով պետությունից և արդյունաբերությունից բնակչինարարության համար հատկացվող գումարները:

Կենցաղի բարելավման ֆոնդից 1923—24 թ. բնակչինարարության համար վերցված եր 17,8 միլ. ռուբլի, 1924—25 թ.—38 միլ. ռուբլի, իսկ 1926—27 թվին յենթաղբերված եր—53 միլ. ռուբլի:

Բնակչինարարության համար վորոշ գումարներ ել ստացված են յեղել Պետապի և Սոցապի Կենտրոնական միջոցներից: Բնակչինարարության ամբողջ ֆինանսավորումը 1924—25 թ. տվել

և 121,5 միլ. ուսուրի, 1925-26 թվին յեղել է—216 միլ. ուսուրի, իսկ 1926-27 թ. համար յենթադրված է 258,8 միլիոն ուսուրի: Բնակչինարարության համար միջոցներ գտնելու գործում արհմիություններն ամենազործոն մասնակցություն են ի հայտ բերում: Մասնակցում են նրանք նաև բնակչինարարության պլաններ և տիպեր մշակելու աշխատանքի մեջ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

Արդյունաբերական կենտրոններում վերջին ժամանակներս զգալիորեն զարգացել է բնակչինարարական կոոպերացիան, վորպիսին բնդգրկել է անդամների բավական խոշոր մի թիվ: Բնակարանային կոոպերատիվները կազմակերպվում են միությունների ամենամերձավոր մասնակցությամբ և նրանց անմիջական դեկավարությամբ: Այդ կոոպերացիայի ուժերը, սակայն, այնքան մեծ չեն, վոր կարողանան ելական ներգործություն ունենալ բնակարանային հղնաժամի վրա: Բնակչինարարական կոոպերացիայի աշխատանքը կարող է սոսկ լրացում հանդիսանալ այն բնգարձակ աշխատանքների նկատմամբ, վոր այդ ստորերիցում ծափարում են կոմունալ Տնտեսության մարմինները՝ պետական և տեղական բյուջեի հաշվից և անտեսական մարմինները՝ արդյունաբերության միջոցների հաշվից:

Հաշվի առնելով արդյունաբերական ուսյուններում գոյություն ունեցող բնակարանային սուր հղնաժամը, միությունները բնակչինարարության կենտրոնացման դիմն են վարում, պլատփորտայես, խոշոր բանփորական կենտրոններում:

Բնակչինարարության դժով կատարվող աշխատանքի գորպացման համար մեծ նշանակություն ունի արհմիությունների ակտիվ աջակցությամբ կազմակերպված կենտրոնական կոմունալ Բանկը: Այդ բանկի աշխատանքների մեջ միությունները նշանակալի մասնակցություն են ցույց տալիս: Բանկի դեկն այն չէ, միայն, վոր վարկ բաց անի շինարարական կազմակերպություններին, այլ ն այն, վոր կարողանա շինարարության մեջ վորոշ պլանայնություն ապահովել և բավականաչափ գեկավարել այդ շինարարությունը:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՎԱՐՁԻ ՅԵՎ ԿՈՄՈՒՆԱԼ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Բնակչինարարության մեջ մասնակցություն ունենալուն զուգընթաց, արհեստակցական միությունները գործոն մասնակցություն են ցույց տալիս նաև բնակելի տարածությունից ոգարվելու և՛ ամենից առաջ՝ բնակարանավարձի խնդիրները կարգավորելու մեջ: Գոյություն ունեցող բնակելի տարածությունը լավագույն կերպով պահպանելու և նրա ըստ հարկի վերանորոգութունն ապահովելու համար ըստ ամենայնի անհրաժեշտ է, վոր բնակարանավարձը բավական լինի տների կառավարման բոյոր անհրաժեշտ ծախքերը հոգալու համար: 1923 թ. նոյեմբերին բնակարանավարձը և կոմունալ ծառայություններն (առանց վառելիքի) կազմում էլին բանփորական բնտանքի բյուջեի 3,9 տոկոսը: 1924 թ. բնակարանավարձը վորոշ չափով բարձրացվեց, կազմելով այդ բյուջեի 5,33 տոկոսը: Սակայն, դրանից հետո էլ այդ բնակարանավարձով հնարավոր էր հոգալ տնային կառավարչության ծախքերի սոսկ 40 տոկոսը: Այս հանգամանքը հարկադրեց էլ ավելի բարձրացնել բնակարանավարձը: Արհեստակցական միություններն առարկում էլին այդպնակ միջոցի դեմ, պնդելով, վոր բնակարանավարձը պետք է բարձրացվի բանփորների աշխատավարձի բարձրացման զուգընթաց: Դրա հետ միասին միությունները պնդում էլին, վոր անհրաժեշտ է վճարական միջոցների դիմել՝ վերացնելու համար տների կառավարման աշխատանքի մեջ նկատված անտեսակոթյունը և ավելորդ ծախքերը: Ներկայումս, չնորհիվ այն հանգամանքի, վոր առ 1 հոկտեմբերի 1926 թ. բնակարանավարձը նորից է ավելացված, կարելի չէ ասել, վոր հիմնականում տնային տնտեսություններն իրանց ծախքերը կարողանում են ծածկել: Միայն իրանց գրաղեցրած բնակելի տարածության համար նրա խնդարժեքից պակաս են վճարում: Արհեստակցական միությունները մասնակցում են նաև բանփորներին կոմունալ ծառայություններ տրամադրելու կարգը սահմանելու մեջ: Այն գեկպերում, յերբ կոմունալ ծառայությունները տրամադրվում են բանփորներին անտեսական մարմինների կողմից, ապա՝ հիշյալ ծառայություն

ներից ոգովելու պայմանները սահմանվում են կողքիկողք պայմանագրերի կարգով: Բոլոր այլ դեպքերում կոմունալ ծառայություններից ոգովելու պայմանները սահմանվում են կոմունալ մարմինների կողմից՝ համաձայնությամբ դառնալով այդ մասին միությունների հետ: Կարգավորելով բանավորներին կոմունալ ծառայություններ տրամադրելու կարգը, միություններն աշխատում են ապահովել բանավորների համար այդ ծառայություններից ոգարվելու առավելագույն ձեռնառու պայմանները, վորոնք կարող են ավելի լայն հնարավորություններ ստեղծել բանավորների կենցաղը բարելավելու համար:

4. ՓՈԽՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՓՈԽՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ԲՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Միութենական կազմակերպություններին առընթեր բացվող փոխադնությունների գանձարկվները նպատակ ունին գանձարկվի անգամ բանավորներին և ծառայողներին հասցնել նյութական ոգնություն՝ անվերադարձ նպաստների կամ կարճատև փոխառությունների միջոցով: Այսօրինակ ոգնություն պահանջը բանավորական լայն խավերում չափ մեծ է, և այդ պատճառով իրանց գոյություն մի քանի տարվա ընթացքում գանձարկվները լայն չափերով են տարածվել: Կաստանների հիմնադրման պահին յենթագրվում էր, թե նրանց գործունեությունը կենտրոնացվելու յ անվերադարձ նպաստներ տալու վրա վորեն գծախառ դեպքերի ժամանակ (ծանր հիվանդությունը, ընդանիքի անդամի մահը, հրդեհը, պոզությունը և այլն) և հենց այդ ուղղությամբ էլ գործում էին գանձարկվներն իրանց գործունեություն սկզբնական չրջանում: Հետագայում, սակայն, պարզվեց, վոր բանավորական լայն խավերի մեջ կարճատև փոխառությունների պահանջը չափավելի մեծ է, քան թե անվերադարձ նպաստներին: Գանձարկվի անդամներն ամենից հաճախ գլխումներ են ներկայացնում կործանող փոխառություն ստանալու համար և վոր թե նպաստներ: Իխմումների մեծամասնությունը նպատակ է գնում նպատակ ստանալու հազուադեպ, կոչկեղեն, վառելիք գնելու, կամ բնակարանը վերանորոգելու համար և այլն: Բանվորն ու ծառայողը ամեն անգամ գանձարկվ են գնում, յերբ նրանց հարկավոր էր լինում կատարել իրանց կանխիկ միջոցներից ավելի գումարի հանոց ծախքեր, և ահա՝ ոգնություն հենց այդ ձևն է, վոր նրանք կամենում են ստանալ գանձարկվից: Ընդառաջ գնալով իրանց անդամների այդօրինակ պահանջներին, գանձարկվներն էլ հենց այդ ուղղությամբ սկսեցին ծավալել իրանց գործունեությունը:

Համկենտրոնացի կողմից կատարած 115 գանձարկվների հետադրությունների տվյալներից յերևում է, վոր 1925 թ. առաջին քառամյակում անվերադարձ նպատակների գումարի կազմում էր գանձարկվից բաց թողած գումարների միայն 9,3%-ը: Ինչ վերաբերում է կարճատև փոխառությունների թվին, ապա այդ կազմել է նրանց 90,3%-ը: Հետագայում փոխառությունների թիվը չարունակել է աճել: Յերկրորդ քառամյակում նույն 1925 թ. փոխառությունները կազմել են 91,1%-ը, իսկ նպաստները—8,9%-ը: Յերրորդ քառամյակում—92,7% և 7,3%: Այս տվյալներից արդեն պարզ յերևում է, վոր գանձարկվների գործունեությունը ծավալվել է փոխառությունների ավելացման և նպաստների նվազեցման գծով:

Գանձարկվների գործունեություն սկզբներին անգամների նոված ոգնություն չափը չափ աննշան էր: Փոխառությունները չափ հաճախ արվում էին 3-5 ուրբա չափով, վորից, իհարկե, ոգնությունը չափ աննշան էր դառնում: Ներկայումս այդ կողմից դրությունն անհամեմատ լավ է: Գանձարկվներն ավելացրել են փոխառություն չափը և բաժնեմի մասին հասցրել են մինչև բանվորի կամ ծառայողի կես ամսվա կամ նույնիսկ մեկ ամսվա աշխատավարձի չափին: Փոխառությունների չափի ավելացումը չափ ավելի հետաքրքրություն առաջ բերեց վորակյալ բանվորների խմբերի կողմից դեպի գանձարկվների գործունեություն: Փոխառությունների նվազ չափի պահին վորակյալ բանվորն առանձնապես զգուհ էր մնում գանձարկվների գործունեությունից, վորովհետև նրանց ոգնություն այդպիսի բանվորի համար վոչ մի ուեալ նշանակություն չունեւր: Անհրաժեշտ է այստեղ հաշվի առնել, վոր բանվոր դատակարգի ընդհանուր գրություն բարելավմամբ, բարձրանում են նաև նրանց պահանջներն ու կարիքները: Դրան համապատասխան բարձրացան նաև գանձարկվներին

առաջադրվող պահանջները բանվորներին կողմից: Այս յերևում, և որինակ, այն փաստից, վոր դանձարկղներին ներկայացրած դիմումների առիթների շարքում սկսում և ավելի և ավելի խոշոր տեղ դրավել փոխառվություն խնդրելը բնակարանի վերանորոգման համար:

ՀԱՄԿՍՈՐՏԻ կողմից հետադադարված դանձարկղներում այլ նպատակով ներկայացրած փոխառվության պահանջի դիմումները թիվը բոլոր դիմումների ընդհանուր թվի 54% -ն և կազմում: Ավելացնելով փոխառվությունների չափը դանձարկղներն ի վիճակի չեղան բավարարելու բանվոր դատակարգի աճող պահանջները և դանձարկղին անդամագրվածների աչքում բարձրացավ նաև դանձարկղների նշանակութունը: Ստացված դիմումները խոշորագույն չափով են բավարարվում դանձարկղների կողմից: Այդ առանձնապես վերաբերում և կարճատև փոխառվություններ ստանալու համար ներկայացված դիմումներին: Սովորաբար դանձարկղները բավարարում են բոլոր դիմումներին 90%-ը: Այսպիսով, դանձարկղին դիմում ներկայացնելով, նրա մասնակիցը, վորպես թե նախապես արդեն հավատացած և, վոր փոխառվություն անդաման ստանալու չե: Փոխառվություն ստացողների թիվը շատ մեծ և: Վորոշ դանձարկղներում մեկ ամսվա ընթացքում փոխառվություն և ստանում նրա անդամների մինչև 10%-ը: Գանձարկղներից փոխառվություն ստացողների միջին առկուր մեկ ամսում հասնում և, մոտավորապես 4%-ի: Հետևաբար, մեկ ամսվա ընթացքում մասնակիցների կեսը ոգնություն և ստանում դանձարկղներից:

ՓՈԽՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՈՐ ԶԵՎԵՐԸ

Փոխոգնության դանձարկղների աշխատանքի զարգացումը կարճատև փոխառվություններին զարկ տալու գծով անհրաժեշտություն ստեղծեց վորոշ փոփոխություններ մացնելու համար նրանց աշխատանքի կառուցվածքի և ձևերի մեջ: Գանձարկղների ֆինանսական հիմքն են կազմում նրանց անդամների անդամավճարները: Գանձարկղների գործունեության սկզբում յենթադրվում էր, վոր այդ անդամավճարներից և, վոր պետք և արվեն անդամներին անվերադարձ նպատաները: Հետևաբար այդ անդամավճարները յուրահատուկ ձևի ադահոյագրական մուծումներ

էին այն ոգնության հանդեպ, վոր դանձարկղը պարտավորվում էր վճարել իր մասնակիցներին: Հետագայում, սակայն, յերբ դանձարկղների գլխավոր ֆունկցիան դարձավ կործանել փոխառվություններ և վոր թե նպատաներ տալը, դանձարկղներն ըստ էության, փոխդանձարկղների բնույթն ստացան, ուրիշ խոսքով անդամավճարներից դոյացած գումարները շարունակաբար արբվում և հետ էին դառնում դանձարկղը: Յուրաքանչյուր ամսին ստացված գումարներն ալլպիսի դեպքում վոր թե ադահոյագրական, այլ դանձարկղի կապիտալի վերաբերմամբ լրացուցիչ մուծման բնավորություն էին ստանում: Անդամավճարների ալլորինակ նշանակման դեպքում, սակայն, վորոշ անհամադաստիսանություն էր ստեղծվում այն գումարների միջև, վոր նա ախտեղ մացնում և ախտեղից ստանում էր: Այս նկատառումով դանձարկղները անցան աշխատանքի նոր ձևերի և սահմանեցին մուծումների 75%-ի վերադարձը դանձարկղից դուրս դալու դեպքում, ալլորին՝ անդամի կողմից մուծված կապիտալի, մասի վերադարձնելն ավելի հետաքրքրություն առաջ չեղեց մասնակիցների մեջ դեպի դանձարկղների գործունեությունը և ավելի խոշոր կապ ստեղծեց նրանց և դանձարկղների միջև:

Գանձարկղների աշխատանքի այդ նոր ձևը յիսովն արդարացրեց սպասելիքները և զգալիորեն ուժեղացրեց դանձարկղների դիրքը: Յեւ սակայն, դանձարկղների անդամների թվական աճումը դեռ ևս բավարարչափ չե և կազմում և միությունների բոլոր անդամների, մոտավորապես, 60%-ը: Առանձնահատուկ ուշադրություն պետք և նվիրել այն փաստին, վոր դանձարկղների անդամներին թվի աճումը հետ և մնում բանվոր դատակարգի և միությանց անդամների թվի աճումից: Այս ադացուցանում և, վոր արտադրության և միությանց շարքերը մանող նոր կադրերը դեռ ևս դանդաղորեն են զիտակցում այն սթանդակության չափը, վոր կարող են ստանալ փոխադանձարկղից: Մինչդեռ, ըստ ընկ. Տոմոկու՝ փոխոգնության դանձարկղները վորոշ չափով «կոմունիզմի զարգացի առաջին աստիճանն են հանդիսանում»:

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արհեստակցական միությունները իրադարձում են դանձարկղների գործունեության ընդհանուր գեկավարությունը, ալլոր

պահապարկող պահանջները բանվորների կողմից: Այս յերեւոյթ, և սրինակ, այն փաստից, վոր գանձարկիւններն ներկայացրած դիմումների առիթների շարքում սկսում և ավելի և ավելի խոշոր տեղ զբաղել փոխառութեան խնդրելիք բնակարանի վերանորոգման համար:

ՀԱՄԿՈՐՏԻ կողմից հետադադարած գանձարկիւններում այլ նպատակով ներկայացրած փոխառութեան պահանջի դիմումները թիվը բոլոր դիմումների ընդհանուր թվի 54%-ն և կազմում: Ավելացնելով փոխառութեանների չափը գանձարկիւններն ի վիճակի յեղան բավարարելու բանվոր դասակարգի տնայ պահանջները և գանձարկիւն անդամագրվածների աչքում բարձրացում նաև գանձարկիւնների նշանակութեանը: Ստացված դիմումները խոշորագույն չափով են բավարարվում գանձարկիւնների կողմից: Այդ առանձնապէս վերաբերում և կարճատե փոխառութեաններ ստանալու համար ներկայացված դիմումներին: Սովորաբար գանձարկիւնները բավարարում են բոլոր դիմումների 90%-ը: Այսպիսով, գանձարկիւն դիմում ներկայացնելով, նրա մասնակիցը, վորպէս թէ նախապէս արդեն համապատասխան է, վոր փոխառութեան անդամի ստանալու յե: Փոխառութեան ստացողների թիվը շատ մեծ է: Վորոչ գանձարկիւններում մեկ ամսվա ընթացքում փոխառութեան և ստանում նրա անդամների մինչև 10%-ը: Գանձարկիւններից փոխառութեան ստացողների միջին տոկոսը մեկ ամսում հասնում է, մոտավորապէս 4%-ի: Հետևաբար, մեկ ամսվա ընթացքում մասնակիցների կեսը ոգնութեան և ստանում գանձարկիւններից:

ՓՈԽՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՈՐ ԶԵՎԵՐԸ

Փոխոգնութեան գանձարկիւնների աշխատանքի դարգացումը կարճատե փոխառութեաններին զարկ տալու գծով անհրաժեշտութեան ստեղծեց վորոչ փոփոխութեաններ մացնելու համար նրանց աշխատանքի կառուցվածքի և ձևերի մեջ: Գանձարկիւնների ֆինանսական հիմքն են կազմում նրանց անդամների անդամագրվածները: Գանձարկիւնների գործունեութեան սկզբում յենթադրվում էր, վոր այդ անդամագրվածներից և, վոր պետք է արվեն անդամներին անվերադարձ նպատակները: Հետևաբար այդ անդամագրվածները յուրահատուկ ձևի ապահովագրական մուծումներ

էին այն ոգնութեան հանդեպ, վոր գանձարկիւն պարտավորվում էր վճարել իր մասնակիցներին: Հետագայում, սակայն, յերբ գանձարկիւնների գլխավոր ֆունկցիան դարձավ կարճատե փոխառութեաններ և վոչ թէ նպատակներ տալը, գանձարկիւններն ըստ էութեան, փոխգանձարկիւնների ընդթն ստացան, ուրիշ խոսքով անդամագրվածներից դոյացած գումարները շարունակաբար տրվում և հետ էին դառնում գանձարկիւն: Յուրաքանչյուր ամսին ստացված գումարներն այդպիսի դեպքում վոչ թէ ապահովագրական, այլ գանձարկիւն կապիտալի վերաբերմամբ լրացուցիչ մուծման բնավորութեան էին ստանում: Անդամագրվածների այսորինակ նշանակման դեպքում, սակայն, վորոչ անհամապատասխանութեան էր ստեղծվում այն գումարների միջև, վոր նա այնտեղ մացնում և այնտեղից ստանում էր: Այս նկատառումով գանձարկիւնները անցան աշխատանքի նոր ձևերի և սահմանեցին մուծումների 75%-ի վերադարձը գանձարկիւնից դուրս գալու դեպքում, այսինքն՝ անդամի կողմից մուծված կապիտալի մասին վերադարձնելն ավելի հեշտաբարութեան առաջ բերեց մասնակիցների մեջ դեպի գանձարկիւնների գործունեութեանը և ավելի խոշոր կապ ստեղծեց նրանց և գանձարկիւնների միջև:

Գանձարկիւնների աշխատանքի այդ նոր ձևը լիովին արդարացրեց նպատակները և զգալիորեն ուժեղացրեց գանձարկիւնների դիրքը: Յեւ սակայն, գանձարկիւնների անդամների թվական աճումը դեռ ևս բավարարչաւի չէ և կազմում է միութեանների բոլոր անդամների, մոտավորապէս, 60%-ը: Առանձնահատուկ ուշադրութեան պետք է նվիրել այն փաստին, վոր գանձարկիւնների անդամների թվի աճումը հետ և մնում բանվոր դասակարգի և միութեանից անդամների թվի աճումից: Այս ապացուցանում է, վոր արտադրութեան և միութեանից շարքերը մտնող նոր կազմերը դեռ ևս գանդադրեն են դիտակցում այն ածանդակութեան չափը, վոր կարող են ստանալ փոխոգնարկիւնից: Մինչդեռ, ըստ ընկ. Տոմակու՝ փոխոգնութեան գանձարկիւնները վորոչ չափով «կամուրիզմի զօլրոցի աստիճանն ևս հանդիսանում»:

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արհեստակցական միութեանները իրադարձում են գանձարկիւնների գործունեութեան ընդհանուր դեկավարութեանը, տալով

նրանց լիակատար ինքնուրույնություն կատարելիք գործնական աշխատանքի առաքարիզում: Փոխողնության գանձարկղների կառուցողական ատանձնահատկությունն այն է, վոր նրանք կառուցանում են իրանց աշխատանքը բացառապես մասնակիցների ինքնագործունեության սկզբունքներով և ղեկավարվում են գանձարկղի անդամներից ընտրված մարմինների կողմից: Գանձարկղների կառուցվածքի և նրանց աշխատանքի այս բնույթը հիմնական նշանակություն ունի բոլոր մասնակիցների լիակատար շահագրգռությունն ապահովելու տեսակետից աշխատանքի զարգացման պրոցեսում: Այդ սկզբունքից նահանջելը թուլացնում է գանձարկղի գործունեությունը և խզումն է առաջացնում գանձարկղի և նրա անդամների միջև: Ճիշտ է, իրականություն մեջ լինում են յերբեմն այնպիսի դեպքեր, յերբ միութենական մարմինները փոխարինում են գանձարկղի մարմիններին, իրանք են կարգադրում նրանց միջոցները և յերբ գանձարկղի բյուրոն փաստորեն այդ կարգադրությունների տեխնիքական կատարողն է դառնում, հնարավորություն չունենալով մասնակիցելու այս կամ այն վճարումի նպատակահարմարությունը կամ աննպատակահարմարությունը քննելու մեջ: Յեվ ահա, հաշվի առնելով այս, միութենական վերադաս կազմակերպությունները վորոշակի հրահանգներ են տվել՝ բոտ ամենայն խոստովելու մանրակրկիտ խնամակալությունից գանձարկղների նկատմամբ և նրանց գործնական աշխատանքներին միջամտելուց, սահմանափակվելով սոսկ նրանց վերաբերմամբ ունեցած ընդհանուր ղեկավարությունը:

Գանձարկղների աշխատանքի ուժեղացման համար առաջել խոչոր նշանակություն ունի կանոնավոր հիմքերի վրա դրված մասնաշախկան աշխատանքը: Անհրաժեշտ է բոլոր մասնակիցներին և յերգրավել գանձարկղների գործունեության վերաբերյալ բոլոր գործնական խնդիրները քննության և լուծման աշխատանքների մեջ: Գանձարկղների գործունեության այդ կողմը ներկայումս գրավում է միությունների մեծ ուշադրությունը, և նրանք աշխատում են այդ ուղղությամբ ծավալել գանձարկղների աշխատանքը, բոտ ամենայնի աջակցելով նրանց համար կայուն մասնաշախկան հիմք ստեղծելուն: Իրանց այդ մասնաշախկան աշխատանքում, միությունների ղեկավարությամբ, փոխադարձ ոգնություն գանձարկղները իրոք վոր իրականացնում են կոմունիզմի դպրոցի առաջին աստիճանի իրենց կարևոր դերը:

ԻՆՉՊԵՍ ՄՇԱԿԵԼ VII ԳԼՈՒԽԸ

Կենցաղի բարելավման ասպարիզում միությունների աշխատանքի ուսումնասիրությունը պետք է պարզի թե ինչ դեր են խաղում արհմիությունները բանվորների շահերին սպասարկելու խնդրում, «սկսած որորոցից մինչև դերեզման»: Պետք է ուշադրություն դարձնել, վոր միությունները պաշտպան են կանգնում նաև բանվորական մասսայի բոլոր կենցաղային կարիքներին ու շահերին՝ կապելով նրանց ստացած բավականությունը դասակարգի ընդհանուր շահերի հետ և կոմունիզմի համար մղվող պայքարի հետ: Յեվ հիմնական խնդիրներում (որինակ կոոպերացիան, վորպես սոցիալիզմի ուղիներից մեկը և միաժամանակ ուսուցիչ աշխատավարձի բարձրացման միջոց) և յերկրորդական խնդիրներում (մշտներ, իրավական ոգնություն) միությունները բանվորներին վարժեցնում են պաշտպանել իրենց շահերը և դրանով արդեն բանվորական մասսայի համար հանդիսանում են «սեփական շահերը պաշտպանելու մի դպրոց», ինչպես ձեռնարկության մեջ, այնպես էլ դուրսը (կենցաղի հարցերում, բնակարանային խնդիրներում, փոխողություն կազմակերպելիս և այլն):

Մշակման ժամանակ պետք է հիշել ու ծանոթանալ այն նախաձեռնությունների հետ, վոր կան տվյալ ձեռնարկության մեջ (մշտներ, հանգստի տների, հրապարակների, ճաշարանների և այլնի կառուցում), և պարզել, թե այդ ուղղությամբ ինչ դեր է խաղացել միությունների աջակցությունն ու ձեռնարկությունը:

Գլխավոր ուշադրությունը պետի դարձնել կոոպերացիայի դերի վրա և թե ինչ կապ ունի նա միությունների աշխատանքների ու խնդիրների հետ: Պետք է պարզել կոոպերացիայի դերը, վորպես բանվորներին կազմակերպող իրր սպասողներ, վորպես ուսուցիչ աշխատավարձի ամրապնդման ուժանդակող և այդ աշխատավարձը գների իջեցման միջոցով բարձրացնող: Պետք է ուշադրություն դարձնել այն խնդրի վրա, թե ինչ նշանակություն ունի բանվորական մասսայի մասնակցությունն ու գործունեությունը կոոպերացիայի մեջ, ինչպես և ինչ դեր է խաղում կոոպերացիան բանվորների կենցաղի բարելավման գործում:

Բնակարանային հարցի մշակման ժամանակ պետք է ուշադրություն դարձնել այն խնդրի վրա, թե ինչ դեր են խաղում միությունները բնակարանային հարցերը վճռելու մեջ, ինչ նշանակություն ունեն բնակկոոպերացիան և բնակարանային շինարարությունը: Պետք է պարզել տնտմարմինների կողմից կիրառվող բրնակչինարարությունը, վորպես արտադրական ծրագրերի իրագործման մի մասը:

Կոոպերացիայի և բնակչինարարության հարցերի մշակումը պետի կապված լինեն յերկրորդ և յերրորդ գլխի նյութերի հետ:

Պետք է պարզել, թե նոր սլաշմաններում ինչպես են փոխված փոխողներին դրամարկդների աշխատանքները և ինչ կապ ունեն միությունները փոխողգանձարկդների հետ:

Տվյալ գլխի մասին յեղրակացություններ անելուց հետո պետք է ի մի ամփոփել ամբողջ մշակված նյութը, վոչ միայն տվյալ գլխի նկատմամբ, այլ և բոլոր նախորդ գլուխները, վորոնք լուսարանում են արհմիությունների դերը բանվորների շահերի պաշտպանման գործում, սկսած «որոտցից մինչև նրանց գերեզմանը»:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

1. Պարզել, թե վերջին կրամյակում ինչ է արել գործարկավոր բանվորների կենցաղի բարելավման համար:
2. Պարզել, թե տվյալ ձևարկության մեջ ինչի վրա յե ծախսվել բանվորների կենցաղի բարելավման ֆոնդը:
3. Ծանոթանալ տվյալ ձևարկությանն սպասարկող կոոպերատիվի աշխատանքներին, պարզել, թե ինչ չափով է նա իրականացրել բանվորական կոոպերացիայի ընդհանուր խնդիրները:
4. Ուսումնասիրել փոխողներին դրամարկդի աշխատանքներն ըստ նպատակների:

ՍՏՈՒԳԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչու յեն միությունները մասնակցում բանվորների կենցաղի բարելավման աշխատանքներին:
2. Ի՞նչ գտնադրելից են կազմվում և ինչի համար են ծախսվում բանվորների կենցաղի բարելավման ֆոնդերը:
3. Բանվորների ծախսի (յեղքի) բյուջեյի համար ի՞նչ նշանակություն ունի չուկայի կազմակերպումը:
4. Մասուններն ի՞նչ մասնակցություն կարող են ունենալ գների իջեցումը կիրառելու աշխատանքին:
5. Վորոնք են հասարակական սնունդի կազմակերպման առավելությունները:
6. Վորոնք են ներկայիս բնակարանային կրիզիսի պատճառները և ի՞նչ ճանապարհներով կարելի յե վերացնել այդ կրիզիսը:
7. Վո՞րն է փոխադարձ ոգնության դրամարկդների գերը ներկա պայմաններում:

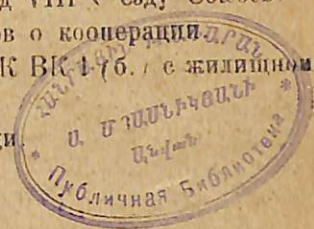
ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՔԻՉ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

- * Хрестоматия по профрамоте, вып. I, бес. VI.
- * Кожаный. — Рабочая кооперация и союзы.
- * Алуф. — Кассы взаимопомощи.

ԱՎԵԼԻ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

- * Ленин. — О кооперации.
- * Любимов и Киповинский. — Доклад VIII Съезду Союзов.
- * Резолюция VII Съезда Профсоюзов о кооперации.
- * Резолюция июльского Пленума ЦК ВК 196. / с жилищным вопросе.
- * Магазионер. — Кассы взаимопомощи.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0199012

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ.